

GŁOS W DYSKUSJI DO REFERATU FR. TRÁVNÍČKA

ZENON KLEMENSIEWICZ (Kraków)

Akademikowi Trávničkowi należy się wdzięczność za przedstawienie podstawowego referatu. Oczywiście niektóre jego ujęcia są dyskusyjne; nie dziwnego, skoro dotyczą tak trudnych zagadnień jak definicja zdania. Ze szczególnym uznaniem odnoszę się do stanowiska, jakie prelegent zajął w stosunku do logiki. Najściślejszy jest związek języka, mowy i myślenia, ale postawa badawcza i sformułowania logików nie są przydatne językoznawcy. Rad bym natomiast uwydatnić element logiczności, sensowności, jako jeden z niezbędnych współczynników stosunku syntaktycznego. I składniki związku zdania pojedynczego, i zdania składowe w zdaniu złożonym łączą się na podstawie sensownego zespolenia. Czyżby struktura gramatycznie prawidłowa ale bez sensu była zdaniem? Wysoko cenię podstawową tezę referenta: to, co w składni jest interesujące i jej właśnie właściwe, to stosunek.

Kromě toho se prof. Z. Klemensiewicz ve svém diskusním příspěvku k referátu akad. Fr. Trávnička dotkl těchto věcí:

Vyslovil pochybnost, zda v rovině jazyka je možno při definici věty operovat pojmem myšlenka (věta jako výraz myšlenky). Jde o pojem dosti neurčitý, který může mít pro lingvistiku vůbec a syntax zvlášť úlohu jen velmi podřadnou, pomocnou. Bylo by pak také nutno ukázat, jak se má po této stránce hodnotit souvětí; vyjadřuje souvětí jednu (složitější) myšlenku či dvě, tři... myšlenky, které odpovídají jednotlivým větám v celém souvětí?

Zdůraznil dále, že nelze z definice věty eliminovat moment fonetický, tj. intonaci. Právě zásluhou intonace se může i pouhé slovo stát „větou“ (lépe: výpovědí, wypowiedzeniem), např. *Praha!*

Projevil nesouhlas s názorem Fr. Trávnička, že podle vztahu mluvčího k sdělovanému obsahu je nutno uznávat za samostatný modální typ tzv. věty podmínkové, a vyslovil názor, že podmínkové věty reprezentují pouze variantní případ modálnosti oznamovací.

Konečně vznesl námitku proti Trávničkovu pojetí dějovosti. Mohlo by se totiž zdát, že ve větách s nevyjádřeným podmětem — když bychom dějovost spatřovali jen ve vztahu mezi subjektem a predikátem — už o dějovost nejde.

Akademik Trávniček ve své odpovědi zdůraznil toto:

Myšlenka je aktualizační poznávací proces, a výrazem myšlenky — větou — může být i útvar mající charakter slovního spojení (např. *černý papír!*). Při definici věty je zbytečné zvlášť zdůrazňovat moment „logického smyslu“ (element sensowności), protože normálně sdělujeme to, co smysl skutečně dává, ale zkoumání věcné správnosti obsahu věty není už záležitost jazykozpytu; nicméně útvary jako „slunce tančí“ je možno za věty pokládat. Stejně není nutné pojímat do definice věty to, že se vyjádření věty má dít prostředky v jazyce obvyklými, neboť tento požadavek se rozumí sám sebou. Intonační stránka ovšem do znaků věty náleží, i když se o ní výslovně v referátě nehovořilo.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK K REFERÁTU FR. TRÁVNÍČKA

K. HORÁLEK (Praha)

Prof. K. Horálek vyjádřil pochybnost o správnosti vymezení pojmu „věta“, podaného Fr. Trávničkem. Soudí, že ono vymezení, důsledně rozvedeno a formulováno, mohlo by vést k jisté tautologii („věta jako výraz myšlenky postihuje [větotvorné] vztahy mezi předměty a jevy objektivní skutečnosti“).